

EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
ANTRASIS SKYRIUS

NUTARIMAS DĖL

Irinos ŠČIUKINOS
pareiškimo Nr. 19251/02
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (antrasis skyrius), 2006 m. gruodžio 5 d. posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko J.-P. COSTA,
teisėjų A. B. BAKA,
I. CABRAL BARRETO,
A. MULARONI,
E. FURA-SANDSTRÖM,
D. JOČIENĖS,
D. POPOVIĆ

ir *skyriaus kanclerio pavaduotojo* S. NAISMITH,

atsižvelgdamas į minėtą pareiškimą, pateiktą 2002 m. gegužės 6 d.,

atsižvelgdamas į sprendimą taikyti Konvencijos 29 straipsnio 3 dalį bei nagrinėti bylos priimtino ir esmės klausimus kartu,

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktą poziciją ir į pareiškėjos kaip atsakymą pateiktą nuomonę,

po svarstymo nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėja Irina Ščiukina yra Lietuvos Respublikos pilietė, gimusi 1958 m., gyvenanti Klaipėdoje. Teisme jai atstovavo Klaipėdoje praktikuojantis advokatas L. Zubakovas. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

A. Bylos aplinkybės

Šalių pateikti bylos faktai gali būti apibendrinti kaip išdėstyta toliau.

1999 m. balandžio 19 d. pareiškėjos šuo – pitbulterjeras – užpuolė 11 metų vaiką ir jį smarkiai apkandžiojo bei sužalojo. Prokuratūra iškėlė baudžiamąją bylą pagal Baudžiamojo kodekso 115 straipsnį (apysunkis¹ kūno sužalojimas dėl neatsargumo), kuri vėliau buvo nutraukta, nes nebuvo nustatyti nusikaltimo sudėties požymiai.

Nepaisant to, 1999 m. liepos 15 d. policija pripažino pareiškėją padarius administracinės teisės pažeidimą. Nutarime nurodyta, kad pareiškėjos šuo apkandžiojo vaiką, todėl pareiškėja yra atsakinga pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 110 straipsnio 2 dalį (gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių

¹ Byla pareiškėjai buvo iškelta dėl sunkaus kūno sužalojimo (*vert.past.*).

pažeidimas sužalojant asmenį). Jai buvo skirta 300 litų (apie 90 eurų) bauda. Pareiškėja šio nutarimo neskundė ir baudą nedelsiant sumokėjo.

2000 m. lapkričio 15 d. prokuratūra atnaujino baudžiamąjį procesą pareiškėjos atžvilgiu.

2000 m. lapkričio 22 d. naujoje medicininės ekspertizės išvadoje buvo patvirtintas berniukui padarytų sužalojimų sunkumas ir nustatyta, kad jam reikalinga plastinė operacija.

2000 m. gruodžio 14 d. pareiškėjai pateikti kaltinimai dėl apysunkio² kūno sužalojimo dėl neatsargumo padarymo (Baudžiamojo kodekso 115 straipsnis) ir paskirta kardomoji priemonė – rašytinis pasižadėjimas neišvykti. Pareiškėja neskundė šios kardamosios priemonės.

2001 m. kovo 19 d. Klaipėdos miesto apylinkės teismas išteisino pareiškėją. Buvo nustatyta, kad pareiškėja padarė ne nusikaltimą, bet administracinę teisės pažeidimą, už kurį jau yra nubausta.

2001 m. gegužės 29 d. Klaipėdos apygardos teismas panaikino apylinkės teismo nuosprendį ir pripažino pareiškėją kalta. Apeliacinės instancijos teismas pabrėžė berniukui padarytų sužalojimų sunkumą (nosies, kaktos, skruostų, rankos ir kojos kąstinės žaizdos). Teismas taip pat nustatė, kad pareiškėjos elgesys buvo neatsargus, kadangi ji vedžiojo šunį be antsnukio, neatsižvelgdama į pavojingą šuns veislę. Remdamasis šiais faktais teismas nusprendė, kad pareiškėjos veiksmai užtraukia baudžiamąją, o ne administracinę atsakomybę. Pareiškėja buvo nuteista devyniems mėnesiams laisvės atėmimo, tačiau, pritaikius įstatymą dėl amnestijos akto, nuo neatliktos bausmės buvo atleista. Pareiškėja pateikė kasacinį skundą.

2001 m. lapkričio 13 d. Aukščiausiais Teismas paliko galioti apkaltinamąjį nuosprendį. Jis [Aukščiausiasis Teismas] nustatė, kad apysunkis kūno sužalojimas dėl neatsargumo užtraukė pareiškėjai baudžiamąją atsakomybę.

Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad tuomet, kai tokia pat veika numatyta ir baudžiamajame, ir administraciniame įstatymuose, traukiant asmenį atsakomybėn atsižvelgiama į pažeidimo pobūdį. Pirmiausia, jei dėl veikos pobūdžio taikytina baudžiamoji atsakomybė, asmuo turėtų atsakyti pagal baudžiamąjį įstatymą. Kai dėl pažeidimo pobūdžio baudžiamoji atsakomybė netaikytina, asmuo turi atsakyti pagal administracinį įstatymą. Aukščiausiasis Teismas taip pat nurodė:

„Byloje nustatyta, kad pareiškėja yra kalta dėl apysunkio kūno sužalojimo dėl neatsargumo, todėl pagrįstai nuteista pagal BK 115 str.

Tai, kad [pareiškėja] už tą pačią veiką nubausta administracine tvarka nėra pagrindas nutraukti baudžiamąją bylą, nes to nenumato Baudžiamojo proceso kodeksas. Kita vertus, asmuo negali du kartus būti baudžiamas už vieną ir tą patį nusikaltimą, nes tai prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 str. 5 d. ir BK 3 str. 4 d. nuostatoms, todėl pareiškėją pagrįstai nuteisus pagal BK 115 str., klausimas dėl nutarimo skirti jai administracinę nuobaudą teisėtumo gali būti sprendžiamas iš naujo [ATPK] nustatyta tvarka.“

B. Bylai reikšminga vidaus teisė

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnyje numatyta:

„<...> Bausmė gali būti skiriama ir taikoma tik remiantis įstatymu.

Niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą. <...>“

Baudžiamojo kodekso (galiojusio bylai reikšmingu metu) 3 straipsnyje buvo numatyta:

„Asmuo gali būti baudžiamas tik tuo atveju, jeigu jo padarytos veikos baudžiamumas buvo nustatytas įstatymo, įsigaliojusio iki nusikaltimo padarymo.

<...>

Niekas negali du kartus būti baudžiamas už vieną ir tą patį nusikaltimą. <...>“

Tuo metu galiojusio Baudžiamojo kodekso 115 straipsnyje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už sunkų ar apysunkį kūno sužalojimą dėl neatsargumo.

Administracinių teisės pažeidimų kodekso (galiojusio bylai reikšmingu metu) 110 straipsnyje buvo numatyta:

² Sunkaus (vert. past.).

„Savivaldybių tarybų patvirtintų Gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki 100 litų.

Tokia pat veika, padaryta pakartotinai arba kai dėl jos piliečių sveikatai ar turtui padaroma žalos, – užtraukia baudą nuo 100 iki 3000 litų³.“

Tuo metu galiojusio Administracinių teisės pažeidimų kodekso 291 straipsnyje buvo numatyta teisė skųsti nutarimą, kuriuo yra paskirta administracinė bauda, o kodekso 301 straipsnyje buvo numatyta:

„Panaikinus nutarimą nutraukiant administracinio teisės pažeidimo bylą, grąžinama išieškota [bauda] <...> taip pat panaikinami kiti apribojimai, susiję su [administracine nuobauda].“

SKUNDAI

1. Remdamasi Konvencijos 6 straipsniu, pareiškėja skundėsi dėl baudžiamojo proceso trukmės.

2. Remdamasi Konvencijos 7 straipsniu, pareiškėja skundėsi, kad ji buvo nuteista be tinkamo baudžiamajame įstatyme numatyto pagrindo. Konkrečiai, pareiškėja tvirtino, kad Baudžiamasis kodeksas nenumatė baudžiamosios atsakomybės už gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių pažeidimą.

3. Pareiškėja taip pat tvirtino, kad buvo pažeista jos judėjimo laisvė dėl įpareigojimo neišvykti iš šalies, kuris nebuvo panaikintas ir nuosprendžiui įsigaliojus. Šiuo požiūriu pareiškėja rėmėsi 4 Protokolo 2 straipsniu.

4. Galiausiai pareiškėja skundėsi, kad ji buvo persekiojama ir teisiama už veiką, už kurią jau buvo nubausta administracine tvarka. Pareiškėja rėmėsi Konvencijos 7 Protokolo 4 straipsnio 1 dalimi.

TEISĖ

1. Pareiškėja skundėsi, kad baudžiamasis procesas tęsėsi per ilgai. Ji rėmėsi Konvencijos 6 straipsniu, kuriame, kiek tai reikšminga šiai bylai, numatyta:

„Kai yra sprendžiamas <...> jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką <...> išnagrinėtų <...> teismas.“

Teismas pastebė, kad nagrinėtinas laikotarpis prasidėjo 1999 balandį, kai pirmą kartą buvo iškelta baudžiamoji byla, o baigėsi 2001 m. lapkričio 13 d., Aukščiausiam Teismui priėmus galutinį sprendimą. Taigi procesas trijose teismų instancijose užtruko dvejus metus ir septynis mėnesius. Tokiomis aplinkybėmis Teismas mano, kad bylos nagrinėjimas nepažeidė „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimo. Todėl ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

2. Pareiškėja taip pat skundėsi, kad buvo nuteista už veiką, kuri jos padarymo metu nebuvo laikoma nusikaltimu pagal vidaus baudžiamąją teisę. Ji rėmėsi Konvencijos 7 straipsniu, kuriame numatyta:

„1. Niekas negali būti nuteistas už veiksmus ar neveikimą, kurie pagal jų padarymo metu galiojusius valstybės įstatymus arba tarptautinę teisę nebuvo laikomi nusikaltimais. Taip pat negali būti skiriama sunkesnė bausmė negu ta, kuri buvo taikoma nusikaltimo padarymo metu.

2. Šis straipsnis nekliudo teisti ir nubausti kiekvieną asmenį už kokius nors veiksmus ar neveikimą, kurie jų padarymo metu pagal civilizuotų tautų visuotinai pripažintus bendruosius teisės principus buvo laikomi nusikaltimais.“

Vyriausybė tvirtino, kad Lietuvos teisėje „sunkus ar apysunkis kūno sužalojimas“, kaip nusikaltimas, buvo aiškiai numatytas, o atitinkamos Baudžiamojo kodekso nuostatos buvo prieinamos ir pakankamai aiškios.

Pareiškėja pakartotinai teigė, kad bylai reikšmingu metu baudžiamieji įstatymai nenumatė šuns šeiminkui atsakomybės už kūno sužalojimą, padarytą gyvūno.

³ EŽTT nutarime nurodyta neteisinga ATPK 110 str. 2d. sankcijos viršutinė riba: pagal ATPK bylai reikšmingu metu galiojusią 110 straipsnio redakciją minėtos sankcijos viršutinė riba buvo 300 litų (*vert.past.*).

Teismas pastebi, kad 2001 m. gegužės 29 d. Klaipėdos apygardos teismo nuosprendžiu pareiškėja buvo nuteista už apysunkį kūno sužalojimą pagal tuo metu galiojusio Baudžiamojo kodekso 115 straipsnį. Pareiškėja neginčija to fakto, kad ginčijamo teisės pažeidimo padarymo metu apysunkis kūno sužalojimas pagal vidaus teisę buvo laikomas nusikaltimu, kaip numatyta Konvencijos 7 straipsnyje. Darytina išvada, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalį. Todėl ji turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį (žr. *mutatis mutandis* *Daktaras v. Lithuania* (dec.), no. 42095/98, 2000-01-11).

3. Be to, pareiškėja skundėsi dėl ginčijamo baudžiamojo proceso metu jai skirto rašytinio pasižadėjimo neišvykti. Ji rėmėsi Konvencijos 4 Protokolo 2 straipsniu, kurio atitinkamoje dalyje, kiek reikšminga šiai bylai, yra numatyta:

„1. Kiekvienas asmuo, teisėtai esantis valstybės teritorijoje, turi teisę joje laisvai judėti ir laisvę pasirinkti gyvenamąją vietą. <...>“

Tačiau Teismas pastebi, kad pareiškėja nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, kaip to reikalauja Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis, kadangi neapskundė 2000 m. gruodžio 14 d. paskirtos kardamosios priemonės (*Liekis v. Lithuania* (dec.), no. 10406/03, 2006-05-30). Todėl šis skundas turi būti atmestas pagal 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

4. Galiausiai pareiškėja skundėsi, kad ji buvo nubausta du kartus už tą patį teisės pažeidimą, tuo pažeidžiant Konvencijos 7 Protokolo 4 straipsnio 1 dalį, kurioje numatyta:

„Niekas negali būti tos pačios valstybės institucijų vėl persekiojamas ar baudžiamas už nusikaltimą, dėl kurio jis jau buvo išteisintas arba nuteistas nuosprendžiu pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą.“

Vyriausybė nurodė, kad 7 Protokolo 4 straipsnis netaikytinas. Ji tvirtino, kad administracinė bauda negali būti laikoma baudžiamąja sankcija. Kita vertus, Vyriausybė įrodinėjo, kad pareiškėjos skundai yra aiškiai nepagrįsti. Ji tvirtino, kad pareiškėjos veika sudarė kelis teisės pažeidimus, kurie skyrėsi savo pobūdžiu ir tikslais, be to, šių teisės pažeidimų esminiai požymiai nesutampa. Vyriausybė taip pat tvirtino, kad tik pasibaigus administraciniam procesui paaiškėjo aukos sužalojimo sunkumas, kai 2000 m. lapkričio 22 d. atlikus antrąją medicininę ekspertizę paaiškėjo, jog aukos randų panaikinimui yra reikalinga operacija. Galiausiai, Vyriausybė teigė, kad pareiškėja neskundė administracinės baudos apeliacine tvarka.

Pareiškėja ginčijo šiuos teiginius. Ji teigė, kad paskirtoji bauda turi būti laikoma baudžiamąja sankcija pagal Konvencijos 7 Protokolo 4 straipsnį. Be to, pareiškėja rėmėsi Aukščiausiojo Teismo nutartimi, kurioje nurodoma, kad, pažeidžiant vidaus teisę, ji buvo nuteista du kartus.

Teismas mano, kad, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nebūtina aiškintis, ar buvo užtikrintas *non bis in idem* principas, kurį garantuoja 7 Protokolo 4 straipsnis (žr. *inter alia* *Franz Fischer v. Austria* no. 37950/97, 2001-05-29) dėl toliau išdėstytų priežasčių.

Teismas pažymi, jog Aukščiausiasis Teismas savo 2001 m. lapkričio 13 d. nutartyje pripažino, kad pareiškėja buvo nuteista du kartus už tą patį teisės pažeidimą. Jis taip pat nurodė, kad pareiškėjai skirta administracinė nuobauda gali būti panaikinta atnaujinus administracinį procesą (taip pat žr. dalį „Bylai reikšminga vidaus teisė“ pirmiau). Pareiškėja neginčijo, kad dėl kokių nors priežasčių ji faktiškai negalėjo pasinaudoti šia galimybe. Esant tokioms aplinkybėms, Teismas mano, kad nors pareiškėja vis dar gali teigti esanti auka pagal Konvencijos 34 straipsnį, tačiau ji nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių.

Todėl ši pareiškimo dalis turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

Teismas daro išvadą, kad procesas pagal Konvencijos 29 straipsnio 3 dalį turi būti nutrauktas, o pareiškimas atmestinas visa apimtimi.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

Skelbia pareiškimą nepriimtinu.

S. NAISMITH
Kanclerio pavaduotojas

J.-P. COSTA
Pirmininkas